

De kracht van samenhang:

thematisch werken met taal, lezen en wereldoriëntatie

MALMBERG
a Sanoma company

Teken het begrip

Maak groepjes van vier. Je speelt in tweetallen tegen elkaar.

- 1 Pak om de beurt een begrip van de stapel.
- 2 Teken het begrip zonder iets te zeggen.
- 3 Geraden door je teamgenoot binnen 45 seconden.
Het kaartje is voor jouw team.
De volgende is aan de beurt.
Het team met de meeste punten wint.

REKENEN
PAUZ
FRUIT
Mat
na 3, les 1
LUNCH
LEZEN

DE LEERKRACHT
DOET HET
VOOR

Kam
les 11
En
les 3
Vo
strijd : 3-5 min.
Dan
Tibbe, Tibbe, les
Tibbe, Tibbe -> ...
Tibbe, Tibbe -> ...
Tibbe, Tibbe -> ...
Tibbe, Tibbe -> ...

Voorwoord

Thematisch onderwijs spreekt veel scholen aan. Het belooft samenhang, motivatie en eigenaarschap bij kinderen, en lijkt een antwoord op de versnippering van het curriculum. Bovendien wordt het vaak gezien als een efficiënte aanpak: leerdoelen uit verschillende vakken worden geïntegreerd binnen één thema, wat het leren betekenisvoller maakt en tijdswinst kan opleveren.

Ook in de herziene kerndoelen voor het basisonderwijs krijgt het begrip samenhang nadrukkelijk aandacht. Het SLO onderscheidt daarbij drie vormen:

- samenhang binnen leergebieden of vakken;
- samenhang tussen leergebieden of vakken;
- doorlopende leerlijnen tussen leerjaren en sectoren, zoals de aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs.

Toch bestaat er in het onderwijsveld geen eenduidig beeld van wat samenhang precies inhoudt, laat staan wanneer het effectief is. Veel scholen kiezen bewust voor thematisch onderwijs in de verwachting dat dit de samenhang bevordert, het leren meer betekenis geeft en de betrokkenheid van kinderen vergroot.

In dit document laten we op basis van wetenschappelijke bronnen zien waar samenhang aantoonbaar bijdraagt aan leerresultaten en waar dit juist niet het geval is en hoe Malmberg hierop inspeelt met haar onderwijsaanbod.

Inhoudsopgave

1 Onderwijs in samenhang	4
1.1 Wat bedoelen we met samenhang?	4
1.2 Samenhang tussen leerdoelen	4
1.3 Thematische samenhang: gedeelde context zonder vakintegratie	10
2 Wetenschappelijke inzichten vertaalt naar aanbod Malmberg	11
2.1 Samenhang tussen leerdoelen binnen het vak	11
2.2 Thematische samenhang	15
2.3 Expliciete transfer	17
3 Drie pijlers voor effectief thematisch onderwijs volgens Malmberg	19
Literatuur	23

1 Onderwijs in samenhang

1.1 Wat bedoelen we met samenhang?

Om misverstanden over het begrip samenhang te voorkomen, is het belangrijk om eerst scherp te definiëren wat ermee bedoeld wordt. In de literatuur en praktijk wordt doorgaans onderscheid gemaakt tussen horizontale en verticale samenhang:

- Horizontale samenhang verwijst naar verbindingen binnen en tussen leergebieden binnen hetzelfde leerjaar.
- Verticale samenhang heeft betrekking op doorlopende leerlijnen, zowel tussen opeenvolgende jaargroepen als tussen het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

Beide vormen zijn relevant voor een goed opgebouwd curriculum. In dit document richten we ons vooral op horizontale samenhang binnen een jaargroep. Daarbij onderscheiden we twee dimensies:

- Samenhang tussen leerdoelen: doelen die inhoudelijk op elkaar aansluiten of elkaar versterken.
- Samenhang in context: het thematisch of situationeel verbinden van leerinhouden binnen een betekenisvolle context.

1.2 Samenhang tussen leerdoelen

Met samenhang tussen leerdoelen bedoelen we dat leerdoelen van verschillende vakken, of van verschillende onderdelen binnen één vak, op elkaar worden afgestemd. Zo kunnen kinderen verbanden leggen en wordt het leren betekenisvoller.

Tegelijk is het belangrijk om de opbouw van elk vak serieus te nemen, want elk vak heeft een eigen logische structuur: begrippen bouwen op elkaar voort en vormen samen een leerlijn. Als kinderen stap voor stap door die structuur gaan, begrijpen ze steeds beter wat ze leren.

Die opbouw helpt bij cumulatief leren: nieuwe kennis sluit aan op wat eerder is geleerd, in een logische volgorde. Zo ontstaat verdieping en groeit inzicht (Young & Muller, 2010; Wetenschappelijke Adviescommissie, 2019).

Samenhang versus vakintegratie

Samenhang wordt in de praktijk vaak verward met vakintegratie. Met vakintegratie wordt bedoeld dat leerdoelen uit verschillende vakgebieden bewust worden gecombineerd binnen één les. Dit staat haaks op onderzoek van Graham McPhail. Het heeft pas zin om leerinhouden te verbinden als kinderen eerst voldoende kennis en vaardigheden hebben opgedaan binnen afzonderlijke vakken. Die vakspecifieke basis is nodig om bredere vraagstukken goed te kunnen begrijpen en aanpakken.

‘Als je iets wilt integreren, moet er eerst wat te integreren zijn’

(McPhail, 2018)

McPhail beschouwt vakintegratie dan ook als een aanvulling op vakgericht onderwijs, niet als vervanging ervan. Eerst moeten kinderen bekwaam worden binnen een vakgebied – pas daarna kunnen ze die kennis vakoverstijgend leren toepassen. Of zoals hij het treffend verwoordt: ‘Als je iets wilt integreren, moet er eerst wat te integreren zijn’ (McPhail, 2018). Zonder een stevige vakspecifieke basis dreigt het onderwijs oppervlakkig te worden. Integratie vraagt dus om timing: niet te vroeg, maar op het moment dat kinderen er inhoudelijk klaar voor zijn. Dat betekent dus dat eerst de leerdoelen afzonderlijk aan bod dienen te komen.

Transfer vraagt om een stevige basis

De Vlaamse onderzoeker Pedro De Bruyckere wijst erop dat het overdragen van kennis en vaardigheden naar een ander vakgebied – de zogeheten transfer – vaak moeilijker is dan gedacht (De Bruyckere, 2021; De Bruyckere & Kirschner, 2016). In het onderwijs leeft soms het idee dat kinderen hun kennis vanzelf kunnen toepassen in nieuwe situaties (far transfer), maar dat blijkt een overschatting. Zonder expliciete instructie en begeleiding gebeurt transfer zelden automatisch.

Ook onderzoekers als Hirsch (2016) en Willingham (2009) benadrukken dat inhoudelijke kennis essentieel is, zowel voor begrip als voor transfer. Kinderen kunnen pas verbanden leggen en abstract denken als ze voldoende specifieke kennis hebben opgebouwd binnen een bepaald domein.

Volgens De Bruyckere moet transfer dan ook bewust en expliciet worden geoefend. Het is niet genoeg om kinderen in een projectmatige of geïntegreerde setting ‘aan de slag’ te laten gaan in de hoop dat ze zelf de juiste verbanden leggen. Hij pleit voor een duidelijke fasering:

- Eerst vakspecifieke kennis en vaardigheden ontwikkelen.
- Daarna transfer stimuleren door toepassingen in andere contexten te oefenen.

Generieke vaardigheden vragen om vakinhoudelijke diepgang

De afgelopen jaren is er veel aandacht voor zogenaamde 21e-eeuwse vaardigheden, zoals probleemoplossend vermogen, creatief denken en kritisch denken. Die aandacht gaat regelmatig ten koste van de vakinhoud. En dat is problematisch, want vrijwel alle onderzoeken laten zien dat deze aanpak weinig effectief is.

Alle vormen van denken, ook kritisch denken, zijn namelijk vakgebonden. Kritisch denken bij het vak geschiedenis vraagt om andere kennis en vaardigheden dan kritisch denken bij het vak natuurkunde. Zonder een stevige basis van vakspecifieke kennis blijven abstracte denkvaardigheden oppervlakkig en nauwelijks toepasbaar (Surma e.a., 2024).

Wie generieke vaardigheden wil ontwikkelen, moet dus eerst zorgen voor voldoende vakinhoudelijke diepgang. Pas dan kunnen kinderen die vaardigheden zinvol en contextgericht inzetten.

Wetenschappelijke kanttekeningen bij vakintegratie

Een belangrijke bijdrage aan het debat over vakintegratie komt van Arie Wilschut en Monique Pijls. Zij voerden een uitgebreide metastudie uit, waarin 140 internationale onderzoeken naar vakintegratie en thematisch onderwijs zijn geanalyseerd. Hun conclusie is helder en zwaarwegend: er is geen enkel wetenschappelijk bewijs dat geïntegreerd onderwijs leidt tot meer motivatie of betere leeropbrengsten. Vooral wanneer geïntegreerde aanpakken resulteren in onherkenbare leerstofeenheden, blijkt vakintegratie weinig effectief (Wilschut & Pijls, 2018).

Ook vanuit de cognitieve psychologie zijn er bezwaren tegen vroegtijdige of overmatige vakintegratie. De cognitieve belastingstheorie van John Sweller stelt dat ons werkgeheugen een beperkte capaciteit heeft. Leren is alleen effectief als nieuwe informatie op een manier wordt aangeboden die die capaciteit niet overschrijdt (Sweller, 1988; Sweller, Ayres & Kalyuga, 2011). Vakintegratie kan die cognitieve belasting juist verhogen, bijvoorbeeld doordat:

- kinderen meerdere concepten uit verschillende vakgebieden tegelijk moeten verwerken, zonder dat die al verankerd zijn in het langetermijngeheugen.
- de logische opbouw van vakspecifieke kennisstructuren vervaagt, waardoor het moeilijker wordt om informatie mentaal te organiseren.
- instructie minder expliciet en doelgericht wordt, wat vooral bij kinderen met weinig voorkennis tot verwarring en frustratie kan leiden.

In plaats van leerbevordering ontstaat dan overbelasting van het werkgeheugen, met als gevolg een lagere begripsvorming en tragere kennisopbouw. Sweller pleit daarom voor het vermijden van onnodige complexiteit in het curriculumontwerp. Expliciete, lineaire en gestructureerde instructie (kenmerkend voor vakdisciplinair onderwijs) helpt om cognitieve belasting te beperken en het leerrendement te verhogen. Onderzoek toont geen bewijs dat geïntegreerd onderwijs motivatie of leeropbrengsten verhoogt.

‘Er is geen enkel wetenschappelijk bewijs dat geïntegreerd onderwijs leidt tot meer motivatie of betere leeropbrengsten.’

Voorbeelden van inhoudelijke scheiding tussen vakken

Voorbeeld 1: wereldoriëntatie en taal

Stel dat kinderen in wereldoriëntatie werken aan een complex thema als duurzaamheid of migratie. Ze verdiepen zich in vakinhoudelijke concepten zoals oorzaak-gevolg en werken met een tijdbalk om ontwikkelingen te ordenen. In taal maken ze een betogende tekst over hetzelfde onderwerp. Hoewel de inhoud overlapt, is het niet altijd raadzaam om beide vakken in één les te integreren. De taaltaak kan dan ondersneden onder de zaakvakinhoud – of andersom.

Een effectievere aanpak is om eerst kennis op te bouwen in wereldoriëntatie en daarna in taal te focussen op het verwoorden en structureren van die kennis. Zo blijft de vakspecifieke diepgang behouden, terwijl de samenhang in thema wél benut wordt.

Voorbeeld 2: taal en digitale geletterdheid

Ook bij taalonderwijs en digitale geletterdheid levert een gescheiden vakaanpak duidelijke voordelen op. Stel dat kinderen bij taal werken aan een eindproduct, zoals een uitnodiging, een voice-over of een informatieve tekst, dan kan digitale geletterdheid waardevol zijn, bijvoorbeeld bij het vormgeven van een digitale poster of het monteren van audio. Toch is het niet raadzaam om beide vakken gelijktijdig aan te bieden binnen één geïntegreerde les. Wanneer de technische uitwerking direct wordt gekoppeld aan het taalproduct, bestaat het risico dat de aandacht verschuift van inhoud naar vorm. Kinderen richten zich dan vooral op lay-out, beeld of techniek, terwijl de taalkundige kwaliteit van het product onderbelicht blijft.

Een effectievere aanpak is om beide vakken los van elkaar aan te bieden: kinderen werken bij het vak taal aan de inhoud en formulering en bij digitale geletterdheid krijgen ze les in het maken van een digitaal product. Vervolgens komen beide trajecten samen in een geïntegreerd eindproduct, dat ook apart beoordeeld kan worden, zowel op taalvaardigheid als op digitale uitvoering.

Wanneer is samenhang wél effectief?

Vakintegratie is dus niet vanzelfsprekend effectief. Zonder een stevige vakspecifieke basis kan vakintegratie leiden tot oppervlakkigheid en verhoogde cognitieve belasting. Toch betekent dit niet dat samenhang tussen leerinhouden per definitie vermeden moet worden. Integendeel: wanneer samenhang zorgvuldig wordt vormgegeven, binnen vakken en op het juiste moment, kan het juist bijdragen aan verdieping en beter begrip.

Samenhang is vooral krachtig wanneer:

- kinderen al voldoende vakspecifieke kennis hebben opgebouwd.
- de verbindingen tussen leerdoelen inhoudelijk logisch zijn.
- de context ondersteunend is en niet afleidt van de kerninhoud.
- instructie expliciet is en de vakstructuur herkenbaar blijft.

Samenhang binnen vakken

Binnen vakken is samenhang zowel horizontaal als verticaal van belang. Niet alleen de opbouw van leerdoelen over de jaren heen (verticale samenhang), maar ook de verbinding tussen verschillende domeinen binnen één leerjaar (horizontale samenhang) draagt bij aan effectief leren.

Voor brede leergebieden zoals Nederlands is die interne samenhang essentieel. De nieuwe kerndoelen verwijzen hier expliciet naar. De SLO schrijft:

‘Hoewel de talige kennis, vaardigheden en houdingen binnen het leergebied Nederlands in afzonderlijke kerndoelen worden beschreven, beïnvloeden en versterken de inhouden uit de domeinen communicatie, taal en literatuur elkaar.’ (SLO, 2025)

Voorbeelden van effectieve samenhang

Voorbeeld 1: begrijpend lezen

Begrijpend lezen wordt versterkt wanneer kinderen actief met elkaar in gesprek gaan over wat ze lezen (mondelijke communicatie). Door samen te reflecteren op inhoud en taalgebruik (taalbeschuwing), verdiepen ze hun tekstbegrip. Die inzichten helpen vervolgens bij het zelf schrijven van een vergelijkbare tekst (schrijven), waarbij kennis van het genre direct wordt toegepast. Zo versterken de verschillende taaldomeinen elkaar en ontstaat een rijkere leeromgeving waarin taalvaardigheid in samenhang wordt ontwikkeld.

Voorbeeld 2: wereldoriëntatie

Het vak geschiedenis laat kinderen bijvoorbeeld zien hoe de industriële revolutie het leven van mensen veranderde. In aardrijkskunde ontdekken ze waarom industrie zich juist op bepaalde plekken ontwikkelde. Door deze vakken te verbinden, ontstaat verdiept inzicht in tijd, plaats en oorzaak-gevolg.

1.3 Thematische samenhang: gedeelde context zonder vakintegratie

Zoals in 1.2 beschreven, zijn er stevige onderwijskundige bezwaren tegen vakintegratie. Er zijn wel duidelijke voordelen wanneer er sprake is van thematische samenhang; een gedeelde context waarin lessen uit verschillende vakken binnen dezelfde periode worden gekoppeld aan één overkoepelend thema. Deze vorm van samenhang biedt kinderen een betekenisvolle context waarin ze kennis over een onderwerp kunnen verdiepen. Onderzoek laat zien dat dit positief bijdraagt aan leesbegrip (Grissmer e.a., 2023; O'Reilly e.a., 2019) en woordenschatontwikkeling (Expertisecentrum Nederlands, 2024). Een gedeelde context maakt het mogelijk om samenhangende woordclusters aan te bieden en vaker te herhalen, wat de consolidatie van nieuwe woorden versterkt.

Dat leidt naar het volgende onderscheid:

- Thematisch onderwijs verwijst naar vakintegratie, waarbij leerstof uit verschillende vakken wordt samengevoegd tot één geïntegreerde lesinhoud. Deze aanpak kent risico's, zoals vervaging van vakspecifieke structuren en verhoogde cognitieve belasting.
- Thematische samenhang betekent dat vaklessen hun eigen inhoud en structuur behouden, maar dat ze binnen eenzelfde periode worden verbonden aan een gemeenschappelijk thema. Deze aanpak biedt inhoudelijke voordelen, mits de vakken hun eigen leerlijn en didactiek blijven volgen.

Thematische samenhang is dus geen pleidooi voor integratie, maar voor afstemming. Het biedt ruimte voor betekenisvolle context zonder concessies te doen aan vakspecifieke diepgang.

2 Wetenschappelijke inzichten vertaald naar aanbod Malmberg

Gebaseerd op de hiervoor beschreven wetenschappelijke inzichten over effectief leren, maakt Malmberg doordachte keuzes in de ontwikkeling van haar lesmethodes. Samenhang speelt daarin een centrale rol: niet als doel op zich, maar als krachtig middel om het leerproces te verdiepen, te structureren en voor kinderen betekenisvol en motiverend te maken. Door te werken met vakspecifieke leerlijnen en/of een eigen leerstofaanbod per vakgebied, blijft het overzicht en de structuur voor de leerkracht gewaarborgd. Zo kan de leerkracht zelf bepalen in welke mate er samenhang wordt aangebracht; deze samenhang wordt dus nooit dwingend opgelegd.

Malmberg past samenhang op drie manieren toe: samenhang tussen leerdoelen binnen een vak, thematische samenhang en expliciete transfer.

2.1 Samenhang tussen leerdoelen binnen het vak

Malmberg brengt expliciet samenhang aan tussen leerdoelen uit verschillende domeinen binnen één vak. Bij taal geldt dat voor de verschillende taaldomeinen, bij wereldoriëntatie voor de kennisgebieden.

Taal

Voor taal gaat het om het volledige leergebied Nederlands, zoals ook omschreven in de nieuwe kerndoelen. Binnen dit vak worden de vaardigheden lezen, schrijven en spreken/luisteren inhoudelijk met elkaar verbonden. Begrijpend lezen wordt versterkt wanneer kinderen actief in gesprek gaan over teksten. Inzicht in tekststructuur en stijl helpt bij het schrijven van vergelijkbare teksten. Deze vaardigheden versterken elkaar en vormen samen een geïntegreerd geheel. In de taalmethodes van Malmberg zijn deze domeinen dan ook geen losse onderdelen, maar samenhangende bouwstenen binnen het vak taal.

Voorbeelden uit *Taal actief 5* en *Staal 2*

Taal actief 5

Ieder thema draait om goed leren communiceren. Binnen elk thema werken de kinderen aan één communicatiedoel, zoals uitleggen, informeren, overtuigen of vermaken. Daarin maken zij een schrijfproduct en een spreek- en luisterproduct dat bij dat doel past. Neem bijvoorbeeld het thema ‘ik ontmoet’ uit groep 6. Dit thema staat in het teken van elkaar leren kennen.

De kinderen schrijven een brief aan een onbekende en oefenen in hun spreek- en luistertaak hoe ze een onbekende beleefd kunnen aanspreken en om hulp vragen. De lessen binnen dit thema bereiden hen hier stap voor stap op voor:

- Bij woordenschat leren de kinderen woorden en uitdrukkingen die passen bij ontmoeten, zoals: de lichaamstaal, de gezichtsuitdrukking, bedachtzaam, verbaal, non-verbaal en de kat uit de boom kijken.
- In de lessen taal verkennen ontdekken ze onder andere hoe ze leestekens zoals de dubbele punt en aanhalingstekens correct gebruiken.
- Bij tekstbegrip lezen ze over een eerste ontmoeting tussen een hond en zijn nieuwe baas en over een jongen die op kamp gaat en nieuwe mensen ontmoet. Ook lezen ze brieven tussen twee onbekenden, die dienen als goed voorbeeld en inspiratie voor hun eigen schrijftaak.
- In de lessen spreken en luisteren oefenen ze met hulp te vragen aan een onbekende. Ze leren iemand beleefd aan te spreken, een duidelijke vraag te stellen en de ander netjes te bedanken.

Uiteindelijk passen de kinderen dus al deze opgedane kennis toe in hun brief of hun spreektaak. Om hierbij extra te ondersteunen worden kinderen in hun taalgroeiboek expliciet gevraagd nog een extra woordenschatwoord in hun brief te verwerken en na te denken of de leestekens zoals een dubbele punt of de aanhalingstekens correct zijn gebruikt. Ook wordt er extra aandacht besteed aan spelling, waarbij ze in de verbeterfase van hun product extra letten op de spellingregel(s) van de week. In groep 7 bouwen ze dit communicatiedoel ‘elkaar leren kennen’ weer verder uit.

Voorbeeld uit **MAGNEET**

Magneet verbindt in elk thema twee kennisgebieden. Kinderen ontwikkelen eerst vakspecifieke kennis en vaardigheden, en leren daarna bewust verbanden leggen en kennis toepassen.

Zo bevat het thema Zintuigen uit groep 7 de kennisgebieden natuur & techniek en geschiedenis:

- Het kennisgebied natuur wordt in de eerste vier basislessen behandeld. Kinderen leren over de rol van zintuigen, het testen van zintuigen, de rol van de hersenen bij zintuigen en wat als zintuigen niet (goed) werken.
- Bij het kennisgebied geschiedenis leren de kinderen in de daaropvolgende twee lessen welke oplossingen er door de eeuwen heen zijn ontwikkeld om zintuigen te versterken en krijgen ze kennis over de betekenis van waarneming tijdens de wetenschappelijke revolutie.

Om het thema geheel naar eigen inzicht verder uit te diepen beschikt elk thema over vijf extra activiteiten (magneetlessen). Bij het thema Zintuigen zijn dat:

- 1 Een onderzoeksles over hoe toegankelijk de school is voor slechtzienden
- 2 Een burgerschapsles over wetenschappers vroeger
- 3 Een buitenles waarbij alle zintuigen op scherp worden gezet
- 4 Meer weten met daarin boeken-, lees-, luister- en bezoektips
- 5 Herhaling van de begrippen

Voor de verrijking biedt Magneet twee extra lessen:

- 1 Een tekst tekstbegrip die een relatie heeft met het thema
- 2 Kunstlab met een uitgewerkte beeldende opdracht

Wereldoriëntatie

Bij wereldoriëntatie worden de leergebieden mens & natuur en mens & maatschappij samengebracht, die gezamenlijk de kennisgebieden aardrijkskunde, geschiedenis en natuur & techniek omvatten. Om herhaling van onderwerpen te voorkomen, kiest Malmberg ervoor om in de wereldoriëntatiemethode *Magneet* per thema steeds twee kennisgebieden te combineren. Op deze manier blijven de leerdoelen overzichtelijk en kunnen er vanzelfsprekende verbanden worden gelegd. Dit zorgt voor verdieping, verbreding en ruimte voor andere perspectieven.

Bron 3
Drempelwaarde
Een heel zacht of heel laag geluid neem je niet waar. Ook een korrel suiker in een glas water proef je niet. Je zintuigen registreren een prikkel pas als die sterk genoeg is. De sterkte (de drempel) waarop je zintuig de prikkel kan waarnemen, is de drempelwaarde. Als een prikkel sterker is dan de drempelwaarde, zetten zintuigcellen de prikkel om in een elektrisch signaal. Drempelwaarden kunnen verschillen per persoon. Hoor jij wel eens een piep die verder niemand lijkt te horen? Dan is jouw drempelwaarde voor geluid laag, het geluid komt makkelijk bij je binnen.

3 **Onderzoek je drempelwaarden.**
Bespreek samen hoe het zit met jouw drempelwaarden. Gebruik bron 3. Denk aan zicht, gehoor, reuk, tast, kou/anoorsort. Is er een verschil? Bespreek dit samen.

4 **Wat heeft drempelwaarde met de prikkelarme kermis te maken?**

Bron 4
Zintuigen van dieren

- Vleermuizen gebruiken echolocatie om hun omgeving te scannen in complete duisternis. Ze maken een hoog piepend geluid en wisten door de weerkaatsing (de echo) van dat geluid precies waar bomen, muren en prooiën zich bevinden. Zo kunnen ze zelfs die voetstapjes van insecten horen.
- Trekvogels en zeeschildpadden gebruiken het magnetisch veld van de aarde om te navigeren tijdens hun lange reizen. Ze hebben een soort ingebouwd kompas, waardoor ze altijd precies weten waar ze zijn en waar ze naartoe moeten.
- Een dolfijn maakt voortdurend klaggeluiden. Zo'n klaggeluid geeft een kleine trilling in het water. Als die trillingen engers tegesaan botsen, zoals tegen een steen of een lekker visje, dan kaant die trilling terug en de dolfijn vangt die op. De dolfijn 'hoort' dus hoe zijn omgeving eruitziet.
- De haai heeft elektrische zintuigen in zijn snuit waarmee hij zelfs signalen oppikt van dieren die zich hebben verstopt. Zelfs het kleinste beetje elektrisch dat voortvloeit bij een spierbeweging of de hartslag van een prooidier.

5 **Welk superzintuig zou jij willen hebben?**

a Leg uit wat je handig of fijn lijkt aan dit superzintuig.

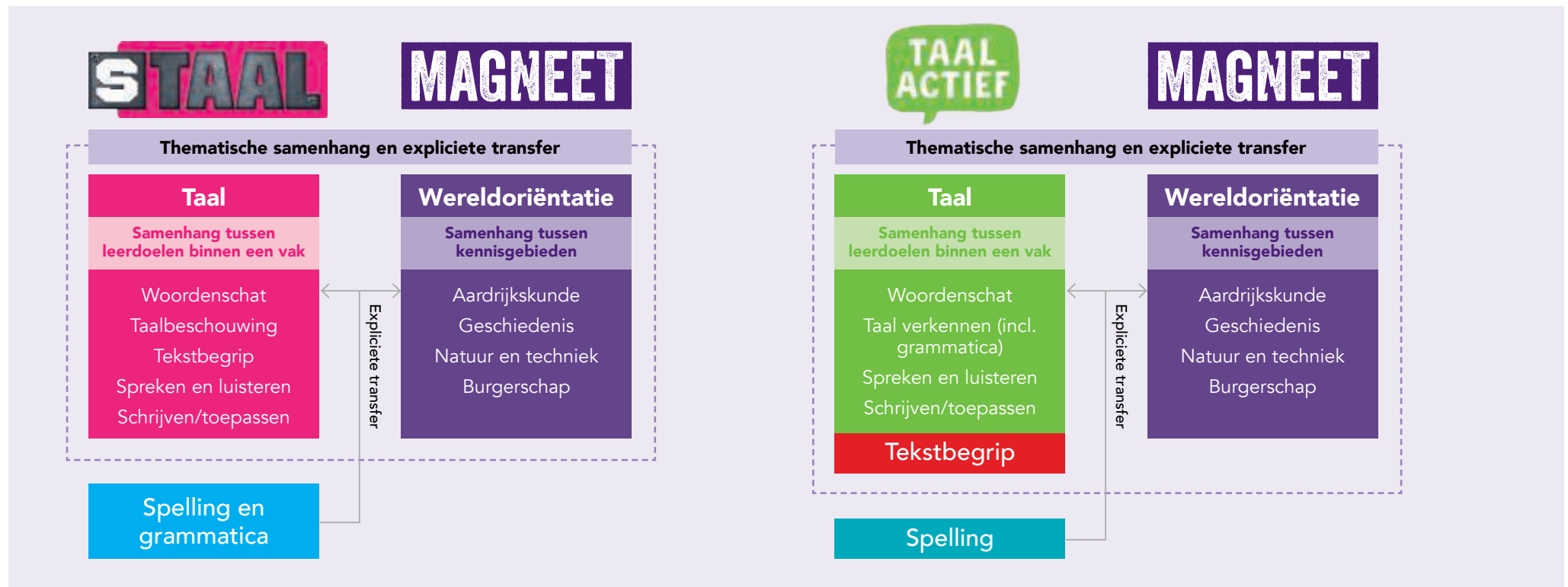
b Bedenk ook een nadeel van dat superzintuig.

2.2 Thematische samenhang

Bij de ontwikkeling van de nieuwe generatie lesmethodes houdt Malmberg expliciet rekening met thematische samenhang. Taalgerichte vakken (taal, spelling, lezen en wereldoriëntatie) worden op een logische en betekenisvolle manier met elkaar verbonden via een gemeenschappelijke thema.

De vaklessen behouden hun eigen leerlijn, structuur en doelen, maar worden binnen eenzelfde periode gekoppeld aan een gedeelde context. Deze aanpak versterkt de samenhang en vergroot de relevantie van wat ze leren voor kinderen, zonder concessies te doen aan vakspecifieke diepgang en vaardigheden.

Schematisch overzicht van de inhoudelijke verbinding tussen de verschillende vakken

Door bewust te kiezen voor afzonderlijke lesmethodes, verbindt Malmberg de taalgerichte vakken via thematische samenhang, waarbij vakspecifieke diepgang volledig behouden blijft. De leerkracht kan vakken en thema's naar wens combineren of apart aanbieden, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van ieder vak.

2.3 Expliciete transfer

Het is essentieel dat kinderen niet alleen kennis opdoen binnen een vakgebied, maar deze kennis ook bewust leren inzetten in andere contexten. Door expliciet aandacht te besteden aan transfer leren kinderen de link leggen tussen wat ze tijdens de taallessen leren en hoe dit van pas komt bij bijvoorbeeld wereldoriëntatie of lezen. Zo ontdekken ze dat de vaardigheden en inzichten die ze opdoen, niet op zichzelf staan, maar juist bijdragen aan een dieper begrip en bredere toepasbaarheid. Dit zorgt ervoor dat het geleerde niet in losse hokjes blijft zitten, maar dat kinderen ervaren dat alles met elkaar samenhangt en dat ze hun kennis flexibel kunnen gebruiken, waar dat maar nodig is.

Voorbeelden van expliciete transfer

Voorbeeld 1: taal en wereldoriëntatie

In één van de Magneetlessen binnen de wereldoriëntatiemethode *Magneet* krijgen kinderen de kans om de les uit te breiden met een communicatieopdracht. Daarbij worden de instapkaartjes van *Taal actief 5* en de Staalstudio van *Staal 2*, die het jaar ervoor tijdens de taallessen zijn geïntroduceerd, nu in een nieuwe context binnen wereldoriëntatie ingezet. Waar deze materialen eerder als stappenplan bij de instructie werden gebruikt, dienen ze nu als praktische hulpmiddelen om de communicatieopdracht te ondersteunen.

Voorbeeld 2: spelling en taal

Het is van groot belang dat kinderen zich ervan bewust worden dat spelling niet alleen een onderdeel is van de spellinglessen, maar altijd een rol speelt bij het schrijven. Door spelling structureel toe te passen in alle schrijftaken, groeit zowel het spellingbewustzijn als het spellinggeweten van kinderen. Het gaat hierbij om de houding dat je de geleerde kennis actief inzet en er bewust aandacht aan besteedt, ongeacht het type schrijfoopdracht.

Wanneer een kind tevreden is over de inhoud van een schrijfproduct, wordt het zowel in *Taal actief 5* als in *Staal 2* gestimuleerd om de tekst na te kijken op spelling- en grammaticadoelen die tot dan toe zijn behandeld. Op deze manier ervaren kinderen dat spelling altijd een relevante rol speelt bij het schrijven. Dit draagt direct bij aan het versterken van hun spellingbewustzijn en zorgt ervoor dat ze de verworven kennis steeds opnieuw toepassen.

3 Drie pijlers voor effectief thematisch onderwijs volgens Malmberg

Om thematisch onderwijs effectief vorm te geven hanteert Malmberg drie belangrijke uitgangspunten.

1 Aansprekend voor alle kinderen

We vinden het essentieel dat álle kinderen een stevige basis leggen voor de overstap naar het voortgezet onderwijs. Dat vraagt om een breed en gevarieerd aanbod aan onderwerpen: enerzijds herkenbaar en dichtbij, zodat elk kind zich ergens in kan herkennen, anderzijds verrijkend en verrassend, zodat kinderen ook in aanraking komen met thema's, perspectieven en kennis die voor hen nieuw zijn.

Om die balans te realiseren werken we bij de taalgerichte vakken altijd met thema's van vier weken. Deze compacte eenheden zijn goed te overzien, verkleinen de kans dat kinderen tussentijds afhaken en bieden ruimte voor verdieping. Met acht thema's per schooljaar ontstaat bovendien een rijk aanbod aan woordenschat, kennis en vaardigheden.

2 Flexibiliteit voor de leerkracht

De opbouw met acht thema's per schooljaar biedt leerkrachten volop flexibiliteit bij het vormgeven van het jaarprogramma. In de resterende weken blijft er voldoende ruimte voor schoolbrede thema's en activiteiten, waardoor gezamenlijke beleving en verdieping buiten de vakken om mogelijk blijft. Daarnaast kiest Malmberg bij de taalgerichte vakken bewust voor afzonderlijke lesmethodes. Zo is voor kinderen direct duidelijk met welk vak

ze aan de slag gaan, wat zorgt voor overzicht en herkenning. Voor scholen biedt deze opzet maximale flexibiliteit: er is ruimte om vakken en thema's inhoudelijk met elkaar te verbinden, maar ook om daar bewust van af te zien. De leerkracht behoudt daarmee regie over de samenhang, die ontstaat waar het logisch en wenselijk is, maar nooit dwingend wordt opgelegd.

3 Ondersteuning van de leerkracht

Door te werken met leerlijnen en/of leerstofaanbod per vakgebied behoudt de leerkracht overzicht en structuur in het onderwijsaanbod. Malmberg biedt daarbij gerichte ondersteuning op het gebied van vakspecifieke kennis, waardoor het voor de leerkracht eenvoudiger wordt om weloverwogen keuzes te maken in differentiatie die aansluiten bij het lesdoel. Zo kan de leerkracht sneller signaleren waar extra aandacht nodig is en gericht inspelen op de verschillende behoeften van kinderen. Bovendien biedt deze aanpak de mogelijkheid om de voortgang van kinderen nauwkeurig te volgen en dit duidelijk te communiceren naar ouders en verzorgers.

Met deze uitgangspunten weet de leerkracht zeker dat alle essentiële doelen en vaardigheden op een gestructureerde manier aan bod komen, volledig in lijn met de kerndoelen.

Voorbeelden thematische samenhang

Thematische samenhang tussen *Taal actief 5* en *Magneet*

Goed leren communiceren staat centraal in *Taal actief*.

Kinderen leren taalvaardigheden eerst binnen hun belevingswereld – denk aan je uiten, luisteren en reageren.

Zo ontwikkelen kinderen vaardigheden die hen helpen met zelfvertrouwen de wereld in te stappen en verbinding te maken met anderen. Met *Taal actief* en *Magneet* samen heb je de ideale combinatie om te voldoen aan de nieuwe kerndoelen burgerschap.

Tekstbegrip biedt teksten die naadloos aansluiten op de thema's van *Magneet*. Wat je leert in *Taal actief*, vind je terug in *Magneet*. Van de schooltaalwoorden komt ruim 90 procent daarin opnieuw aan bod.

Met *Magneet* pas je taalvaardigheden uit *Taal actief* toe in een brede context. In ieder thema van *Magneet* is er transfer van een taaldoel. Daarbij gebruiken kinderen het betreffende instapkaartje uit *Taal actief*.

Taal actief tekstbegrip - Verder met teksten

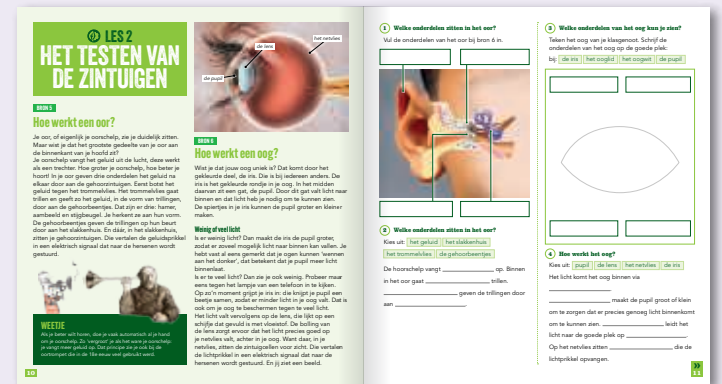
Thematische samenhang tussen de nieuwe teksten van tekstbegrip en *Magneet*

Deze tekst over zintuigen van planten past perfect bij het thema Zintuigen van *Magneet*

De kinderen gebruiken de vertrouwde stappenplannen van *Taal actief* ook in *Magneet*

Magneet: thema 1 Zintuigen

Schooltaalwoorden en themawoorden komen terug in *Magneet*

Literatuur

- De Bruyckere, P. (2021). *Klaskit. Tools voor topleraren*. LannooCampus.
- De Bruyckere, P. & Kirschner, P. (2016). *Urban Myths about Learning and Education*. Academic Press.
- Expertisecentrum Nederlands. (2024). *Woordenschatontwikkeling en thematisch onderwijs*. Nijmegen: EN.
- Grissmer, D., Grimm, K., Abenavoli, R., & Raver, C. C. (2023). 'Content knowledge builds comprehension: A longitudinal study.' *Child Development*.
- Hirsch, E. D. (2016). *Why Knowledge Matters: Rescuing Our Children from Failed Educational Theories*. Harvard Education Press.
- McPhail, G. (2018). 'The fault lines of recontextualisation: The limits of constructivism in education.' *British Educational Research Journal*, 44(1), 97–113.
- O'Reilly, T., Wang, Z., & Sabatini, J. (2019). 'How Knowledge Helps: A Framework for Building Knowledge-Rich Curricula.' *Educational Psychologist*, 54(2), 133–147.
- SLO. (2025). *Definitieve conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde: Herziene versie 2025*. Amersfoort: SLO.
- Sweller, J. (1988). 'Cognitive Load During Problem Solving: Effects on Learning.' *Cognitive Science*, 12(2), 257–285.
- Sweller, J., Ayres, P., & Kalyuga, S. (2011). *Cognitive Load Theory*. Springer.
- Surma, T., Vanhees, C., Wils, M., Nijlunsing, J., Crato, N., Hattie, J., Muijs, D., Rata, E., Wiliam, D., Kirschner, P. *Developing curriculum for deep thinking. The knowledge revival*. Springer.
- Wetenschappelijke Adviescommissie Curriculumherziening. (2019). *Visie op kennis in het curriculum*. Den Haag: Curriculum.nu.
- Willingham, D. T. (2009). *Why Don't Students Like School? A Cognitive Scientist Answers Questions About How the Mind Works and What It Means for the Classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Wilschut, A., & Pijls, R. (2018). 'Curriculumvernieuwing met een korte adem: Over integratie, motivatie en vakkenstructuur.' *Pedagogische Studiën*, 95(5), 356–373.
- Young, M., & Muller, J. (2010). *Curriculum, Knowledge and Powerful Knowledge: Reclaiming the Social Realist Imaginary*. *British Journal of Sociology of Education*, 31(1), 1–18.

Afzender:

Bezoekadres
Magistratenlaan 138
5223 MB 's-Hertogenbosch

Postadres:

Postbus 233
5201 AE 's-Hertogenbosch
T +31 (0)88 556 8811
malmberg@malmberg.nl
www.malmberg.nl

Klaar voor de nieuwe kerndoelen

Met Taal actief of Staal voldoe je aan de kerndoelen Nederlands

- Kinderen leren effectief communiceren
- Alle taaldomeinen worden in samenhang aangeboden
- Taal wordt betekenisvol voor kinderen

Met Magneet voldoe je aan de kerndoelen mens & maatschappij en mens & natuur

- Magneet gaat uit van de leef- en schoolomgeving van kinderen, neemt de wereld als context en maakt een koppeling naar hun eigen leven
- Er is aandacht voor denkwijzen en vraagstukken
- Magneet gaat uit van nieuwe tijdvakken voor geschiedenis en de ontwikkelingen binnen de tijdvakken
- Onderwerpen die zijn verschoven van VO naar PO komen terug in Magneet

Combineer een taalmethode van Malmberg met Magneet en creëer samenhang tussen taal, lezen en wereldoriëntatie. Met deze combinatie voldoe je ook aan de nieuwe kerndoelen voor burgerschap.

